

СВИДА О. І.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ІЗ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ АДВОКАТА

Конституція проголосила Україну демократичною, правовою, соціальною державою (ст. 1). Зміст правової держави розкривається в ст. 3 Конституції: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини і їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави». Правова держава для виконання своїх основних функцій — захисту й охорони прав і свобод громадян — повинна бути забезпечена системою процедур, механізмів, інститутів, що гарантують суб'єктивні права на підставі об'єктивної діяльності, що ґрунтується на праві, і які не є незмінними, а знаходяться в динаміці, вдосконалюються, пристосовуються до умов життя суспільства. Гарантування закріплених в чинному законодавстві професійних прав адвоката повинно передбачати не тільки їх визначення в нормативно-правових актах, але й створення ефективного механізму захисту професійних та соціальних прав адвокатів.

Окремої уваги потребує захист соціальних прав адвокатів. Під соціальною сферою розуміють область виробництва та відтворення людини як соціальної, біологічної та духовної істоти. Цю сферу утворюють стійкі великі групи людей (соціальні спільноти) та відносини між ними, оскільки кожна з цих груп захищає свої інтереси (Словарь общественных наук / Авторы-составители: Е. А. Подольская, Д. Е. Погорельдй, В. Д. Лихвар. — Ростов н/Д: «Феникс», 2006. — С. 363.). У Великому енциклопедичному юридичному словнику соціальні права визначені як громадські права у соціальній сфері, що полягають у можливості пабуття соціальних благ, володінні, користуванні й розпорядженні ними та їх захисті або вчиненні певних дій у цій сфері. До соціальних прав віднесені право на працю, на відпочинок, на соціальний захист, на житло, на достатній життєвий рівень, на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування та ін. (Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. — К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. — С. 829.). П. М. Рабінович визначає соціальні права як можливості людини реалізувати свої здібності, здобувати засоби для існування, беручи участь у виробництві матеріальних та інших благ та відносить до них права власності на засоби

виробництва, здобуття професії; вибір та здійснення трудової або іншої діяльності; сприятливі умови та справедливую оплату праці; відпочинок і дозвілля (Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: Навч. посібник / П. М. Рабінович. — Х.: Консум, 2002. — С. 12.).

Отже, соціальні права адвоката можна визначити як можливості адвоката щодо реалізації своїх здібностей з метою забезпечення гідного рівня життя, здійснення професійної діяльності, а також можливості претендувати на отримання певних матеріальних благ. Водночас слід зазначити, що особливність реалізації соціальних прав адвоката пов'язана із його особливим правовим статусом, оскільки адвокат не працює на свого клієнта відповідно до трудового законодавства, тобто він не є найманим працівником.

Щодо захисту соціальних прав адвокатів слід зазначити, що Закон України «Про адвокатуру» від 19 грудня 1992 року містив окрему статтю 11 «Соціальні права адвоката та його помічника», яка хоч і в найзагальніших рисах, проте регулювала питання соціального захисту адвокатів та їх помічників. Аналіз законопроектів щодо адвокатури показує, що переважна більшість з них містила положення про соціальний захист адвокатів. Наприклад, у Проекті Закону Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру» № 2421–1 від 8 листопада 2006 року (нова редакція), внесеному Оніщуком М. В., пропонувався стаття 37 «Соціальні права адвоката» в такій редакції: «Адвокат має право на всі види допомоги по державному соціальному страхуванню на рівні осіб, що забезпечують себе роботою самостійно. Адвокати, адвокатські об'єднання та органи адвокатського самоврядування можуть створювати недержавні пенсійні та інші фонди соціального страхування».

В аналогічному за змістом проекті, внесеному народними депутатами України Власенком С. В., Бережною І. Г., Міщенком С. Г. 14 квітня 2009 року № 4353, була викладена стаття стаття 48 «Соціальні права адвоката, помічника адвоката та стажиста адвоката», якою також пропонувалося врегулювати і рівень пенсійного забезпечення. У законопроекті № 4353–1, внесеному вноситься народними депутатами України Портновим А. В., Олійником С. В., Пилипенком В. П. також містилася аналогічна стаття 39 «Соціальні права та пенсійне забезпечення адвоката».

На превеликий жаль, в чинному Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» ці питання залишені поза увагою та врегульовані загальними законодавчими нормами, переважно без урахування особливостей адвокатської професії. У зв'язку з цим пропонуємо в ході подальших законопроектних робіт осунути цей пробіл в законодавстві про адвокатуру та адвокатську діяльність, включивши до Закону окрему статтю, присвячену питанням соціального захисту адвокатів.